

Dziedzictwo kulturowe w procesie przemian: turystyka, taniec i zmiana społeczno-ekonomiczna na Kubie

W dobie gwałtownych przemian w polityce wewnętrznej i zagranicznej oraz tamtejszych przemian społecznych i kulturowych, przyciągających światowe zainteresowanie i czyniących Kubę przedmiotem debaty publicznej, akademicki dyskurs okazuje się być nieocenionym źródłem wiedzy dla politycznych decydentów, podróżników, studentów, jak i dla szerszego grona odbiorców zainteresowanych Kubą lub po prostu bieżąco śledzących wydarzenia, które nadają bieg historii. Kamieniami milowymi dokonującej się na naszych oczach transformacji, były: najpierw rok 2006, w którym to długoletni prezydent Kuby Fidel Castro z przyczyn zdrowotnych był zmuszony ustąpić z urzędu na rzecz brata (Kuba weszła wówczas na ścieżkę reform gospodarczych, nieodwracalnie przewartościowujących relacje między państwem, społeczeństwem i jednostkowym obywatelem), a następnie rok 2014, kiedy Raul Castro i Barack Obama ogłosili wznowienie stosunków dyplomatycznych między Kubą a Stanami Zjednoczonymi, zerwanych w 1961 r. Bezpośrednimi konsekwencjami tego zwrotu była swoista medialna 'gorączka', a także zaznaczający się w ruchu turystycznym pęd zaznania dawnej Kuby 'nim przeminie ona na zawsze', żywiący się romantyzowanymi, nostalgicznymi obrazami, utwierdzającymi przekonanie, że kraj ów przez ponad półwiecze pozostawał w stanie 'hibernacji', 'izolowany' od świata zewnętrznego.

W sytuacji dynamicznych przemian późnego socjalizmu na Kubie, niematerialne dziedzictwo kulturowe staje się podstawowym zasobem generującym dochód. Zanurzone jest ono w skomplikowanych sieciach obrazów kreowanych przez przemysł turystyczny, przyczyniających się do postępującego utowarowienia kultury. Tego typu procesy mają zarówno aspekt kulturowy jak i polityczny, jako że pewne elementy kubańskiego dziedzictwa kulturowego odgrywają kluczową rolę w rozwoju sektora turystycznego.

Głównym celem projektu jest przeprowadzenie antropologicznych badań na temat turystycznych, politycznych i ekonomicznych sposobów wykorzystania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, poprzez skupienie się na praktykach tanecznych. W konsekwencji doprowadzi do wypracowania krytycznej refleksji nad uproszczonym modelem dychotomii pomiędzy socjalizmem a kapitalizmem, a także refleksji nad tym jak przemysł związany z dziedzictwem kulturowym wykorzystuje zasoby kulturowe wytwarzane w kontekście zachodzących przemian społecznych i politycznych na Kubie. Projekt przełoży się na rozwój studiów nad dziedzictwem kulturowym, analizując je w relacji z: (1) wyobrażeniami turystycznymi i mobilnością, (2) przedsiębiorczością, zmianą społeczną i praktykami związanymi z pracą oraz (3) ucieleśnieniem.

Badania planowane w ramach projektu będą się koncentrować wokół kontekstów politycznych, ekonomicznych i społecznych dziedzictwa. Analizie poddane zostaną oficjalne i nieoficjalne strategie generowania dochodu w obszarze przemysłu turystycznego w odniesieniu do procesów globalnych.

Efekty projektu rysują się w odniesieniu do studiów nad paroma obszarami wiedzy akademickiej. Przyczyni się do rozwoju antropologii tańca, skupiając się na pomijanych często społecznych znaczeniach nadawanych praktykom tańca i proponuje analizowanie ich w świetle nowych, krytycznych teorii na temat dziedzictwa. Koncentrując się na oddolnych praktykach ekonomicznych związanych z turystyką, dostarczy danych do porównawczych analiz karaibskiego dziedzictwa kulturowego. Analiza rozwoju dziedzictwa niematerialnego w krajach dawnego socjalizmu może dostarczyć klucza do interpretacji szerszych zjawisk społeczno-kulturowych.. Niektóre elementy projektu badawczego mogą znaleźć zastosowanie również poza obszarem wiedzy akademickiej. Wyniki badań mogą zostać częściowo zaadaptowane na potrzeby instytucji turystycznych zainteresowanych bardziej krytyczną i uwrażliwioną na perspektywę lokalnych społeczności turystyką, która umożliwi wzajemny dialog (pomiędzy społecznością lokalną a turystami).

Etnograficzne badania terenowe prowadzone będą przede wszystkim w Hawanie i w Matanzas, czyli w miastach o bardzo bogatych tradycjach tanecznych i muzycznych. Objęte nim zostaną przede wszystkim kręgi zawodowych tancerzy przygotowanych do pracy z turystami, właściciele prywatnych szkół tańca, decydentów w kwestii promocji dziedzictwa i biur podróży, które oferują programy z elementami 'turystyki opartej na doświadczeniu'.

Projekt, adaptujący innowacyjne podejścia konceptualne, może być postrzegany jako 'kontrapunkt' w debacie publicznej. Kontrapunkt to termin zapożyczony z muzyki popularnej i zastosowany przez prominentnego antropologa Fernando Ortiza w jego alegorycznej narracji o cukrze i tytoniu jako głównych towarach, które ukształtowały społeczeństwo i naród. Kontrapunktem jest sztuka dialogu oparta na kontrastach i opozycjach, nieodzowna nie tylko dla twórczości naukowej, ale dla społecznej i kulturowej zmiany.